“Beş Şey Fıtrattandır” Hadîsinin Şerhi

'Beş Şey Fıtrattandır' Hadîsinin Şerhi

Dr. Abdullâh b. Hamûd el-FureyhÇeviren: Burhan Çakıroğlu
الْفِطْرَةُ خَمْسٌ -أَوْ خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ-: الْخِتَانُ، وَالِاسْتِحْدَادُ، وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ، وَنَتْفُ الْإِبْطِ، وَقَصُّ الشَّارِبِ
Ebû Hureyre radıyallâhu anhu'dan rivâyet edildiğine göre, Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:• "Fıtrat beştir -veya beş şey (vardır ki bunlar) fıtrattandır- : Sünnet olmak, etek tıraşı olmak, tırnakları kesmek, koltuk altını yolmak ve bıyığı kısaltmak." Buhârî, (6297); Müslim, (257)
وُقِّتَ لَنَا فِي قَصِّ الشَّارِبِ، وَتَقْلِيمِ الْأَظْفَارِ، وَنَتْفِ الْإِبِطِ، وَحَلْقِ الْعَانَةِ، أَنْ لَا نَتْرُكَ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِينَ يَوْمًا

Enes b. Mâlik radıyallâhu anhu'dan rivâyet edildiğine göre o, şöyle demiştir:• "Bıyığı kısaltmak, tırnakları kesmek, koltuk altını yolmak ve etek tıraşı olmak husûsunda bunları kırk günden fazla bırakmamamız bize vakit olarak tâyin edildi." Müslim, (258)

عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْفَاءُ اللِّحْيَةِ، وَالسِّوَاكُ، وَاسْتِنْشَاقُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأَظْفَارِ، وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ، وَنَتْفُ
الْإِبِطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ". قَالَ زَكَرِيَّاءُ: قَالَ مُصْعَبٌ: وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ. إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمَضَةَ. زَادَ
قُتَيْبَةُ: قَالَ وَكِيعٌ: انْتِقَاصُ الْمَاءِ يَعْنِي الِاسْتِنْجَاءَ

Âişe radıyallâhu anhâ'dan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:• 'On şey (vardır ki bunlar) fıtrattandır: Bıyığı kesmek, sakalı salıvermek, misvak kullanmak, istinşâk, (burna su çekmek), tırnakları kesmek, parmak boğumlarını yıkamak, koltuk altını yolmak, etek tıraşı olmak, suyu intikâs etmek ve istincâ yapmak." Zekeriyyâ dedi ki: Mus'ab dedi ki: "Onuncusunu unuttum, herhalde mazmaza (ağza su alıp suyu ağız içinde çalkalamak) olacaktı." Kuteybe ise şu ziyâdeyi yapmıştır: Vekî' dedi ki: "Suyu intikâs etmekten kasıt istincâdır." Müslim, (261)

Hadîslerdeki Lafızların Açıklaması:
• Fıtrat; 'fa'nın kesrası ile okunur. Âlimlerin çoğu fıtrat kelimesini, sünnet/yol diye tefsîr etmişlerdir. Yani fıtrat, Nebîlerin yolundandır. Burada sünnet ile kasdedilen, onu yapanın mükâfat alacağı ve terk edenin de cezalandırılmayacağı şey anlamında değildir. Çünkü hadîslerde geçen hasletlerin bir kısmı farz, bir kısmı da müstehâbtır.
• Hitân/sünnet, lugatta kesmek demektir. Istılâhta ise: Erkeklerde sünnet, haşefeyi örten derinin haşefenin tamamı görülecek şekilde kesilmesi demektir.
Kadınlarda ise rahmin giriş yerinin üzerindeki fazla etin kesilmesidir. Fakîhler buna, horozun ibiğine benzeyen şey demişlerdir.
• İstihdâd: Erkeğin zekerinin etrafında, kadının da fercinin ön kısmında biten kılların tıraş edilmesidir.
• Berâcim: Burcume kelimesinin çoğulu olup, elin üzerindeki parmak boğumları demektir.

• Bize vakit tâyin edildi: Yani bu şekilde emredildi. Bu hadîs, merfû' hadîslerdendir.

Hadîslerden Çıkarılan Fâideler:
Birinci fâide: Hitân/sünnet olmanın meşrû' oluşu; Hanbeli mezhebine göre, erkek olsun kadın olsun sünnet olmak vâcibtir. Ancak zâhir olan -Allâhu a'lem- erkekler hakkında vâcib, kadınlar hakkında ise sünnet olduğudur. Erkekler hakkında bunun tefrîk edilmesi, namâzın şartlarından bir şarta dönen bir maslahatın olmasıdır ki o da tahârettir. Çünkü erkek sünnet olmadığı zamân deride idrar toplanmaya başlar ve böylece iltihâb oluşmasına sebebiyet verir. Deriyi her sıktığında idrar çıktığından necis olur. Kadına gelince, onun sünnet olmasının faydası, şehvetini azaltmasıdır. Bu ise necâseti giderme bâbından değil, kemâle erme isteğidir. Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem müslümân olan erkeklere sünnet olmalarını emretmiştir. Ahmed ve Ebû Dâvud'da geçtiği gibi, Usaym b. Kuleyb hadîsinde, onun babasından, babasının da Usaym'ın dedesinden rivâyet ettiğine göre, Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem (yeni müslümân olan birine): "Kendinden küfür kıllarını tıraş et ve sünnet ol!" diye buyurmuştur.

İkinci fâide: Etek tıraşı olmanın meşrû' oluşu; Bu, ustura/jilet denilen demiri kullanmaktan dolayı böyle isimlendirilmiştir. en-Nevevî bu husûsta: "Bunun sünnet olduğu ittifak konusudur" demiştir. Efdal olanı kazımaktır. Bu yüzden kazımak, ağda kullanmaktan, yolmaktan ve benzeri şeylerden daha hayırlıdır.

Üçüncü fâide: Tırnakları kesmenin meşrû' oluşu; en-Nevevî: 'Kadın olsun erkek olsun el ve ayak tırnaklarını kesmek herkes için sünnettir' demiştir. İbn Hacer de: 'Tırnakları keserken, parmakların sırasıyla alakalı herhangi bir hadîs sâbit olmamıştır' demiştir.

Dördüncü fâide: Koltuk altı kıllarını yolmanın meşrû' oluşu; Bu husûsta en-Nevevî şöyle demiştir: Koltuk altı kıllarını yolmanın sünnet olduğu husûsunda ittifâk vardır. Hadîste geldiği üzere bu kılları yolmak sünnettir. Şâyet kişi bunları kazısa bu da câiz olur. Çünkü maksat koltuk altındaki kirleri izâle etmektir. Ancak bu kılları yolmak, bu işi yapmaya muktedir kişi için daha fazîletlidir. İbn Ebî Hâtim, Menâkıbu'ş-Şâfi'î adlı eserde Yûnus b. Abdila'lâ'dan şöyle dediğini tahriç etmiştir: Bir defasında eş-Şâfi'î'nin yanına girdiğimde koltuk altını kazıyan bir adam şöyle diyordu: "Koltuk altındaki kılları yolmanın sünnet olduğunu biliyorum; ancak onun acısına dayanamıyorum." el-Ğazzâlî de bu husûsta şöyle demiştir: "Başlangıçta koltuk altı kıllarını yolmak acı verir; ancak buna alışan kişi için koltuk altı kıllarını yolmak kolay bir hâle gelir."

Beşinci fâide: Bıyıkları kısaltmanın meşrû' oluşu; Bu husûsta sünnet olan, ya dudak görülecek şekilde dudağın altına doğru inen uçlarını kesmek ya da bıyığı iyice kısaltmaktır.
İbn Bâz rahimehullâh şöyle demiştir: "Kim bıyığının üst dudağı görünene kadar uçlarından alırsa ya da bıyıklarını kısaltırsa ona bir günâh yoktur. Çünkü hadîslerde iki sûrette de gelmiştir.
Kazımaya gelince, bu şeriattan değildir. Nitekim İmâm Mâlik şöyle demiştir: "Bıyıkları kazımak insânlar arasında intişâr etmiş bir bid'attir."

Bir soru: "Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem bize bıyıkları kesme husûsunda vakit tayin etti..." bâbında geçen Enes b. Mâlik radıyallâhu anhu'nun rivâyet ettiği hadisten dolayı sünneti tatbik etme gayesiyle bir kişi kırk gün geçmeden bıyıklarını kısaltmalı, tırnaklarını kesmeli, etek tıraşı olmalı ve koltuk altını yolmalı mıdır?
Cevâb: Sünnet olan: kişinin bu bahsedilen temizlikleri ihtiyaca göre yapmasıdır. Sünneti tatbik etmek

isteyen kişi için ölçü, bu temizlikleri yapmaya olan ihtiyâca göredir ki bu da kişiden kişiye göre değişir. Enes radıyallâhu anhu'nun rivâyet ettiği hadîse gelince: Bu hadîste kasdedilen husûs, bahsi geçen temizlikleri yapmayı kırk günden fazla ertelemekten nehyetmektir. Burada süre sınırının tayin edilmiş olması bu temizlikleri kırk güne kadar geciktirmek değil, kırk günü aşmamaktır. Sünnet olan, ihtiyaç hâsıl olduğunda bu temizlikleri yapmaktır. en-Nevevî şöyle demiştir: "Bu hadîsin mânâsı şudur: İnsânlar, bu temizliklerinin vaktini geciktirmemesi gerekir. Eğer geciktirmişlerse de kırk günü aşmamaları gerekir. Yoksa bu hadîste kırk güne kadar geciktirmeye mutlak olarak izin verildiği kasdedilmemektedir.

Altıncı fâide: Sakal bırakmanın meşrû' oluşu; Bununla kasdedilen, sakalı salıvermektir.

Yedinci fâide: Misvak kullanmanın meşrû' oluşu

Sekizinci fâide: İstinşâk'ın (burna su çekmenin) meşrû' oluşu

Dokuzuncu fâide: Parmak boğumlarını yıkamanın meşrû' oluşu: en-Nevevî şöyle demiştir: "Parmak boğumlarını yıkamaya gelince bu, abdeste mahsûs olmayan müstakil bir sünnettir."Burada parmak boğumlarını yıkamakla kastedilen, -özellikle de bedeni nemli olmayanlar için- kirlerin biriktiği parmakların düğüm noktalarını yıkamaktır. Şöyle denilmiştir: Eskiden Araplar yemekten sonra ellerini yıkamazlardı, bundan dolayı ellerinde kir birikirdi. Bu yüzden ellerini yıkamaları emredildi.

Onuncu fâide: Suyu intikâs etmenin (manası) hakkında ihtilaf edilmiştir. İstincâ' olarak tefsîr edildiği gibi o, su serpmektir de denilmiştir. Tıpkı bir rivâyette suyu intikâs etmenin yerine suyun serpilmesi olarak geldiği gibi. (Bu rivâyete göre) kişi, avret mahalline su serper. Böyle yaparak birşey hissedip de kendisinden bir şey çıktı zannına kapılabileceği olası durumlarda vesveseyi defetmiş olur.
Kaynak: https://l24.im/a2b